

**ВЕРБАЛЬНЕ ТА НЕВЕРБАЛЬНЕ ВТІЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ДОКОРУ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО КІНОДИСКУРСУ)**

У статті представлено результати аналізу вербальної та невербальної реалізації комунікативної стратегії докору в англомовному кінодискурсі. Встановлено, що комунікативна стратегія докору полягає в ствердженні суб'єктом докору негативної оцінки з приводу факту здійснення / нездійснення об'єктом докору відповідного дійства. Комунікативний акт докору характеризується як очний, "ситуативно прив'язаний" акт, реалізація якого вимагає присутності об'єкта докору, на якого спрямований інтенційний стан мовця-суб'єкта докору. Докір відзначається значною емоційністю, що відображається у невербальній комунікативній поведінці учасників акту; частіше пов'язаний з етичною оцінкою поведінки: суб'єкт докору намагається змінити ситуацію, змусити об'єкта скорегувати поведінку в майбутньому.

Ключові слова: комунікативна стратегія, комунікативний акт, комунікативний намір, докір, вербальне / невербальне втілення наміру.

У контексті активного розвитку когнітивно-комунікативних досліджень все більшу увагу лінгвістів привертає вивчення конфронтаційних комунікативних стратегій, до яких належить і стратегія докору.

Об'єктом аналізу лінгвістичних досліджень неодноразово ставало дієслово *gergoach*. О. А. Мельникова звертає увагу на це дієслово, класифікуючи дієслова за семантичною ознакою "характер переданої інформації" й виділяючи стійкі кореляції між їх семною структурою та синтаксичним оточенням [1: 168-217]. У роботах Н. В. Готліб [2: 16] і О. С. Петеліної [3: 182-187] відзначається нездатність дієслова *gergoach* до перформативного вживання. Т. В. Булигіна, аналізуючи дієслово докір у російській мові, вказує на наявність оцінного компонента в його семантиці, а також на його призначення для опису мовленнєвого акту [4: 49-58]. На соціально-ситуативну ознаку у значенні дієслова *gergoach* вказується і в роботах В. І. Карасика [5], П. Шонбаха [6], В. Бенуа [7]. А. Вежицька розглядає семантику дієслова *gergoach* як предиката пропозиції, виділяючи семантичні компоненти, які задаються її актантами [8]. Т. А. Давидова вивчає докір в рамках прагмалінгвістики як мовленнєвий акт, що не має стандартної перформативної формули експлікації [9].

Новизна цієї роботи зумовлюється розглядом докору як мотивованої когнітивно-комунікативної дії, яка спрямована на досягнення позамовної мети й реалізується за участі низки контекстуальних параметрів як лінгвальних, так і екстралінгвальних (психологічних, перцептивних), що впливають на інтерпретацію змісту засобів її вербального і невербального втілення в акті комунікації.

Мета статті полягає у виявленні й описі когнітивного підґрунтя комунікативного наміру докору та засобів його вербального і невербального втілення в англомовному кінодискурсі, що репрезентує побутове спілкування.

Актуальність статті зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на виявлення механізмів реалізації конфліктних комунікативних стратегій задля гармонізації комунікації.

Об'єктом дослідження є комунікативні акти, в яких мають місце висловлення докору, а **предметом** – засоби їх вербального і невербального втілення.

Матеріалом роботи є комунікативні акти докору, виокремлені з англомовних кінофільмів.

Методологічним підґрунтям дослідження є когнітивно-дискурсивний підхід до тлумачення мови (О. О. Залевська, О. В. Кравченко В. Крофт, О. І. Морозова, М. Тернер, М. Томаселло, Ж. Фоконьє), в рамках якого комунікація розуміється як ситуативно зумовлена інтерактивна мовленнєво-розумова взаємодія, метою якої є взаємна орієнтація у життєвому просторі на підставі наділення мовної форми семіотичною значущістю [10: 11].

У теорії мовленнєвої комунікації під стратегією розуміють "оптимальну реалізацію інтенції мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації" [11: 54]; "план оптимального втілення певного комунікативного наміру відправника повідомлення" [12: 65]; "планування процесу мовленнєвої комунікації залежно від конкретних умов спілкування та особистостей комунікантів" та, водночас, "комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети" [13: 54].

Посилаючись на Т. ван Дейка, який зазначає, що комунікативні стратегії "являють собою спроектовані до сфери мовленнєвої взаємодії когнітивні стратегії, спрямовані на ефективне маніпулювання утворюваними висновками" [14: 300], акцентуємо *когнітивну природу* комунікативної стратегії.

Комунікативну стратегію визначаємо за І. С. Фроловою як *комунікативний намір* мовця, сформований на підставі використання суспільного досвіду для власних індивідуальних потреб і бажань; *оцінювання наміру* як адекватного досягненню бажаних соціально значущих цілей спілкування в його

конкретний момент; *реалізацію наміру* вербальними засобами і *осмислення* цієї реалізації усіма суб'єктами дискурсу. Спільно сконструйований смисл – конструкт дискурсу – відбиває інтерактивну природу дискурсивної стратегії; зіставлення цього смислу з системою норм і цінностей національно-мовного колективу визначає її соціальну характеристику [15: 107]. Когнітивним підґрунтям комунікативної стратегії є концептуальні структури, що організують енциклопедичне знання комунікантів, необхідне для осмислення та реалізації відповідного комунікативного наміру [15: 90].

Комунікативну тактику тлумачимо як зумовлені стратегією мовленнєві кроки, що в сукупності дають змогу досягти головної комунікативної мети [16: 156].

Одиницею аналізу комунікативної стратегії докору є комунікативний акт докору. Розбудовуючи тезу Т. ван Дейка про те, що комунікативний акт становить собою метаструктуру, яка охоплює мовленнєвий акт адресанта, аудитивний акт адресата і комунікативну ситуацію загалом [14: 121-122], комунікативний акт докору тлумачимо за А. П. Мартинюк як фрагмент комунікативної взаємодії, яка включає висловлення певної комунікативної мети (у нашому випадку – докору), а також усі параметри лінгвального та екстралінгвального контексту (прагматичного, перцептивного, афективного, психологічного, соціального), що впливають на інтерпретацію висловлення, стаючи частиною енциклопедичного знання інтерпретатора [17: 52-53].

Концептуальні структури, що лежать в основі певного комунікативного наміру також називають "концептами комунікативної поведінки". Термін "концепт поведінки" або "поведінковий концепт" належить І. І. Чеснокову, який розуміє його як "відображену у свідомості індивіда модель поведінки (діяльності)", що описується в термінах соціальної взаємодії – "з точки зору мотиву, цілі, а також стратегії і тактик її досягнення" [18: 20-25]. Прикладом поведінкових концептів є ПОМСТА, ГНІВ.

І. С. Шевченко, розбудовуючи теорію концептів комунікативної поведінки, серед яких називає ВВІЧЛИВІСТЬ, СТРИМАНІСТЬ, ТОЛІРАНТНІСТЬ, УХИЛЯННЯ, наголошує, що вони не мають чіткого сценарію реалізації й є доступними спостерігачеві у вигляді комунікативних стратегій і тактик [19: 18].

Враховуючи вищесказане, уважаємо, що когнітивною структурою, яка забезпечує реалізацію комунікативної стратегії докору, є конвенційний концептуальний зміст ДОКІР, об'єктивований в англійській мові лексею *reproach*.

Результати аналізу дефініцій лексеми *reproach* в англійських тлумачних словниках надають відомості про зміст поняття ДОКІР.

У численних англійських тлумачних словниках ідентифікаторами значення лексеми *reproach* є лексеми, які виражають дотичні поняття, що затрудняє диференціацію аналізованого феномену. Так, докір тлумачиться як вираз дорікання, осуду або закиду, опали, недовіри або звинувачення (an expression of upbraiding, censure, or reproof, disgrace, discredit, or blame incurred) [20-23]; те, що спричиняє чи заслуговує звинувачення, прочуханки або опали; стан втрати поваги з боку інших (something that causes or merits blame, rebuke, or disgrace; the state of having lost the esteem of others) [23-25]; втрата репутації: ганьба (loss of reputation: disgrace, for example: His conduct has brought shame and reproach to his family) [25].

Більш експланаторні дефініції пояснюють, що докором варто вважати вербальну або невербальну дію, метою якої є критика когось, особливо за те, що вони не є успішними або не роблять того, що від них очікується (something that you say or do to criticize someone, especially for not being successful or for not doing what is expected) [26]; коли ви докоряєте когось, ви говорите або показуєте, що ви розчаровані, засмучені або розсерджені через те, що дехто зробив щось не так (if you reproach someone, you say or show that you are disappointed, upset, or angry because they have done something wrong) [27].

В українських словниках докір тлумачиться як висловлене кому-небудь або передане в інший спосіб звинувачення в чомусь, незадоволення чимось [28-31].

За даними нашого аналізу, докір є однією із гіпонімічних стратегій гіперонімічної стратегії несхвалення. У найбільш загальному вигляді комунікативний намір, реалізований суб'єктом мовлення, що втілює дискурсивну стратегію *несхвалення*, полягає у *висловленні негативної оцінки певного об'єкта, особи, дії або ситуації* [32: 185].

Основними критеріями розмежування комунікативних намірів несхвалення є: конфліктність (презирство, осудження, докір) :: неконфліктність (самоосудження, самодокір, скарга); спрямованість несхвалення на користь мовця (презирство, осудження, скарга) :: на нормалізацію стосунків комунікантів (докір) [32: 185].

Узагальнюючи інформацію, отриману із лексикографічних джерел, зазначаємо, що у *випадку докору об'єктом негативної оцінки є особа, а точніше – факт здійснення / не здійснення цією особою певної дії*.

Проте, як показує практика, словникові дефініції є надто абстрактними і доволі неточними визначеннями змісту комунікативного наміру. Інтерпретаційний аналіз висловлень докору в побутовому спілкуванні, змодельованому в англійському кінодискурсі, надає точніші відомості про нюанси змісту цієї стратегії.

Комунікативний намір докору може реалізуватися як експліцитно, так і імпліцитно.

До *експліцитних реалізацій комунікативного наміру докору* відносимо речення із складеним дієслівним присудком, що включає модальні дієслова *might / should / could* та перфектний (рідше неперфектний) інфінітив, які, згідно більшості прескриптивних граматик англійської мови, вважаються конвенціональними засобами вираження докору.

У наступному прикладі докір виражається за допомогою риторичного питального речення із складеним присудком з модальним дієсловом *could*:

JOEY: *Ross, how could you let this happen?*

ROSS: *I don't know, God, I- well, it's not like she's a regular mom, y'know? She's, she's sexy, she's ...*

JOEY: *You don't think my mom's sexy?*

ROSS: *Well-not in the same way...*

JOEY: *I'll have you know that Gloria Tribbiani was a handsome woman in her day, alright? You think it's easy giving birth to seven children?*

ROSS: *Okay, I think we're getting into a weird area here... (Friends).*

У цьому комунікативному акті комунікантами є чоловіки-друзі. Комунікативний акт відбувається у ситуації, яка склалась через несподіваний приїзд матері Чендлера, яку раніше ніхто з його друзів не бачив, і яка дуже гарно і молодо виглядає. У Росса трапився поцілунок з матір'ю Чендлера. Дізнавшись про це, їх спільний друг Джої виражає докір Россу за допомогою риторичного запитання (*How could you let this happen?* – Як ти міг таке допустити?). Емоційний стан шоку та образи передається невербальними діями комуніканта (переважно мімікою: розкритий рот, трепіт підборіддя, палаючі очі).

Усі інші *реалізації комунікативного наміру докору* вважаємо *імпліцитними*, оскільки вони вимагають більших зусиль для виведення інференцій стосовно смислу висловлення.

До імпліцитних засобів відносимо, насамперед, речення, що *вербалізують факт здійснення / не здійснення об'єктом докору бажаної з точки зору суб'єкта докору дії*. Наприклад:

MONICA: *I can't believe you. You still haven't told that girl she doesn't have a job yet?*

CHANDLER: *Well, you still haven't taken down the Christmas lights!*

MONICA: *Congratulations, I think you've found the world's thinnest argument (Friends).*

Учасниками цього комунікативного акту є друзі Моніка та Чендлер. Чендлер певний час користується послугами дівчини, яка вважає, що її прийнято на роботу в його офісі, хоча насправді він не в змозі взяти її на роботу. Чендлер не може знайти в собі сили сказати дівчині про те, що вона безробітна, бо вона йому подобається.

Моніка висловлює Чендлеру докір шляхом вербалізації факту нездійснення Чендлером дії, яку, з точки зору Моніки, йому варто було б здійснити, оскільки нездійснення цієї дії суперечить етичним нормам. Моніка вербалізує докір у формі риторичного негативно-питального речення (*You still haven't told that girl she doesn't have a job yet – Ти все ще не сказав тій дівчині, що вона безробітна?*), що надає висловленню більшої експресивності (риторичні запитання традиційно відносять до експресивних засобів мови). У цьому контексті риторичне запитання передає не лише докір, а й обурення і подив.

Емоційне наповнення комунікативного ходу посилюється супроводжувальним висловленням, яке передує висловленню докору, й виражене негативно-декларативним реченням *I can't believe you*. Побідні речення відносять до конвенціональних засобів вираження подиву.

Подив та обурення передаються й невербальними діями Моніки (мімікою: дуже широко відкриті очі, палають щоки; проксемікою: вона різко встає, наближається до Чендлера; жестами: вона розмахує руками перед обличчям Чендлера, в якого в цей момент примружуються очі). Чендлер, не маючи що відповісти, теж висловлює докір у формі заперечно-декларативного речення, яке називає дію, що її варто було б здійснити Моніці. Проте нездійснення цієї дії (Моніка досі не винесла ялинку після свят) оцінюється в рамках порушення утилітарних, а не етичних норм, які не є рівноцінними етичним нормам. Відтак, висловлення Чендлера можна назвати хибним докором.

Чендлер оцінює свої дії іншим чином: він усміхається, бо на його думку його провина є меншою, ніж провина Моніки. Моніка розуміє, що її докір не досяг мети, й виражає досаду й образу невербальною поведінкою: різко відвертає голову, сильно стискає нижню губу і йде.

Ще одним прикладом вираження докору за допомогою *вербалізації наміру об'єкту докору здійснити дію, небажану з точки зору суб'єкта докору* є наступний діалог:

ROSS: *I can't believe you'd rather go out with him than me.*

RACH: *Would you excuse me, please? I'm trying to have a date here.*

ROSS: *Fine, just stop thinking about me (Friends).*

Комунікантами є друзі Рейчел та Росс. Незважаючи на те, що Рейчел дуже популярна у чоловіків, вона не може побудувати відносин. Незадовго до цієї розмови, вона розуміє, що кохає Росса, але не може зізнатись. Вона намагається призначити зустріч з іншим чоловіком, аби забути Росса. Росс обурений, бо теж кохає Рейчел. Він не може повірити, що вона може піти на зустріч з будь-ким іншим, але не з ним, і докоряє її. Докір виражений складнопідрядним реченням, головна предикація якого виражена конвенціональною формулою подиву (*I can't believe*), а підрядна предикація вербалізує намір об'єкта докору, неприйнятний з точки зору суб'єкта (*you'd rather go out with him than me – ти скоріше підеш на побачення з ним, ніж зі мною*). Докір супроводжується обуренням: Росс палає, він не знає, куди покласти руки і вони в нього постійно у повітрі, час від часу він намагається ще щось сказати Рейчел, вказуючи на неї пальцем, але розуміє, що вона не чує його й опускає руки, голову та йде геть.

У наступному прикладі докір виражений *спеціальним запитанням*:

Chandler: *I spent the entire day with you, why didn't you tell me?!*

Joey: *Hey, hey, hey, you're lucky I caught them when I did, or else who knows what woulda happened.*

Ross: *Thanks, man, big help* (Friends).

Росс знаходиться у дуже незручному стані через поцілунок з матір'ю Чендлера. Чендлер докоряє своєму другові за те, що він зберігав таємницю до кінця дня. Способом вираження докору є висловлення у формі *спеціального запитання*. Предметним змістом цього запитання є причина нездійснення дії, яку, на думку мовця, об'єкту докору варто було б здійснити.

Таким чином, комунікативна стратегія докору полягає у висловленні суб'єктом докору негативної оцінки з приводу факту здійснення / не здійснення об'єктом докору певної дії.

З точки зору ситуативних параметрів, докір є "ситуативно прив'язаним" комунікативним актом: комунікативний намір докору можна реалізувати лише "тут і зараз", тобто у присутності об'єкта докору, на якого спрямований інтенційний стан мовця-суб'єкта докору (або за наявності каналу зв'язку, що забезпечує он-лайн комунікацію). Це характеризує докір як очний комунікативний акт. Окрім того, докір відзначається значною емоційністю, що відображається у невербальній комунікативній поведінці учасників акту; частіше пов'язаний із етичною оцінкою, яка торкається людських стосунків; мовець прагне змінити ситуацію, змусити об'єкта скоректувати поведінку в майбутньому.

Перспективу дослідження вбачаємо у подальшому вивченні гіпонімічних комунікативних намірів несхвалення, а також вербальних / невербальних засобів їх втілення в англомовному кінодискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мельникова Е. А. Семантический признак "характер передаваемой информации" и типы синтаксических конструкций с глаголами речи / Е. А. Мельникова // Межкатегориальные связи в грамматике. – СПб. : Изд-во "Дмитрий Буланин", 1996. – 66 с.
2. Готлиб Н. В. Семантико-прагматические особенности высказываний, не допускающих экспликацию перформативов : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Н. А. Готлиб ; ЛГПИ им. А. И. Герцена. – Л., 1989. – 99 с.
3. Петелина Е. С. Речевые акты, принципиально невыразимые перформативными глаголами / Е. С. Петелина // Речевые акты в лингвистике и методике : [межвуз. сб. науч. тр.]. – Пятигорск : ПГПИИЯ, 1986. – 50 с.
4. Бульгина Т. В. Оценочные речевые акты извне и изнутри / Т. В. Бульгина, А. Д. Шмелев // Логический анализ языка. Язык речевых действий. – М. : Наука, 1994. – 80 с.
5. Карасик В. И. Статус лица в значении слова : [учеб. пособие по спецкурсу] / В. И. Карасик. – Волгоград : ВГПИ им. А. С. Серафимовича, 1989. – 112 с.
6. Schönbach P. Severity of reproach and defensiveness of accounts / P. Schönbach, P. Kleibaumhuter // The psychology of tactical communication. – England : Multilingual Matters, 1990. – P. 229–243.
7. Benoit William L. Accounts, excuses and apologies : A theory of image restoration strategies / William L. Benoit. – Albany (N.Y) : State University of New York Press, cop. 1995. – 197 p.
8. Wierzbicka A. English speech act verbs : A semantic dictionary / A. Wierzbicka. – Sydney : Academic Press, cop., 1987. – 397 p.
9. Давыдова Т. А. Речевой акт упрека в английском языке: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. "10.02.04" / Т. А. Давыдова. – Иркутск, 2003. – 16 с.
10. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / А. П. Мартинюк. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 196 с.
11. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ "Академія", 2009. – 374 с.
12. Фролова І. Є. Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі : [монографія] / І. Є. Фролова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
13. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – [изд. 5–е]. – М. : ЛКИ, 2008. – 288 с.
14. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Дейк Т. А. ван ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
15. Чернявская В. Е. Программа политической партии как персуазивный текст / В. Е. Чернявская, И. Ю. Логинова // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2005. – № 11. – 77 с.
16. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : [навч. посіб.] / О. В. Яшенкова. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 312 с.
17. Martyniuk A. P. Cognitive instruments of investigating communicative failures [Електронний ресурс] / А. Р. Martyniuk // Когніція. Коммуникация. Дискурс : [международ. электр. сб. науч. тр.]. – 2014. – № 8. – С. 51–62. – Режим доступа : <https://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/vypusk-no8-2014/martyniuk-a-p>.
18. Чесноков И. И. Месть как эмоциональный поведенческий концепт (опыт когнитивно-коммуникативного описания в контексте русской лингвокультуры) : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / И. И. Чесноков. – Волгоград, 2009. – 67 с.
19. Шевченко И. С. Концепты коммуникативного поведения и дискурс / И. С. Шевченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Сер. : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1072. – С. 15–20.
20. The Free Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.thefreedictionary.com/reproach>.
21. Oxford-American English dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/reproach>.
22. Macmillan Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/reproach_6.

23. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ldoceonline.com/dictionary/reproach_1.
24. Webster's Online Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/reproach%5Bnoun%5D>.
25. Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.learnersdictionary.com/definition/reproach>.
26. Collins Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/reproach>.
27. Cambridge Dictionary Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/reproach>
28. Глумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eslovnuk.com/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%96%D1%80>.
29. Толковый словарь Ушакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1069302>.
30. Словник української мови. Академічний глумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/dokir>.
31. Публічний електронний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrlit.org/slovnuk/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%96%D1%80>.
32. Гулієва Д. О. Комунікативні наміри дискурсивної стратегії несхвалення (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / Д. О. Гулієва // *Studia methodologica* : [наук. Альманах]. – Тернопіль, 2014. – 55 с.
33. Friends [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.angelfire.com/tv/chocgal/scripts.html>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Melnikova E. A. Semanticheskiy priznak "kharakter peredavaemoy informatsii" i tipy sintaksicheskikh konstruksiy s glagolami rechi [Semantic Feature "Character of Transmitted Information" and Types of Syntactic Constructions with Speech Verbs] / E. A. Melnikova // *Mezhkategorialnye svyazi v grammatike* [Intercategorical Connections in Grammar]. – SPb. : Izd-vo "Dmitriy Bulanin", 1996. – 66 s.
2. Gotlib N. V. Semantiko-pragmaticheskie osobennosti vyskazyvaniy, ne dopuskayushchikh eksplikatsiyu performativov [Semantic-Pragmatic Peculiarities of Expressions which don't Allow the explication of Performances] : avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / N. A. Gotlib ; LGPI im. A. I. Gertsena. – L., 1989. – 99 s.
3. Petelina E. S. Rechevye akty printsipialno nevyrazimye performativnymi glagolami [Speech Acts Fundamentally Inexpressible with Performative Verbs] / E. S. Petelina // *Rechevye akty v lingvistike i metodike* [Speech Acts in Linguistics and Methodology] : [mezhd. sb. nauch. tr.]. – Pyatigorsk : PGPIYA, 1986. – 50 s.
4. Bulygina T. V. Otsenochnye rechevye akty izvne i iznutri [Evaluation Speech Acts from Outside and Inside] / T. V. Bulygina, A. D. Shmelev // *Logicheskiy analiz yazyka. Yazyk rechevykh deystviy* [Logical Language Analysis. Language of Speech Acts]. – M. : Nauka, 1994. – 80 s.
5. Karasik V. I. Status litsa v znachenii slova [Person's Status in the Word Meaning] : [ucheb. posobie po spetskursu] / V. I. Karasik. – Volgograd : VGPI im. A. S. Serafimovicha, 1989. – 112 s.
6. Schönbach P. Severity of reproach and defensiveness of accounts / P. Schönbach, P. Kleibaumhuter // *The psychology of tactical communication*. – England : Multilingual Matters, 1990. – P. 229–243.
7. Benoit William L. Accounts, excuses and apologies : A theory of image restoration strategies / William L. Benoit. – Albany (N.Y) : State University of New York Press, cop. 1995. – 197 p.
8. Wierzbicka A. English speech act verbs : A semantic dictionary / A. Wierzbicka. – Sydney : Academic Press, cop., 1987. – 397 p.
9. Davydova T. A. Rechevoy akt upryoka v angliyskom yazyke [The Speech Act of Reproach in English] : avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / T. A. Davydova. – Irkutsk, 2003. – 16 s.
10. Martynyuk A. P. Slovnuk osnovnykh terminiv kognityvno-dyskursyvnoyi lingvistyky [Dictionary of Basic Terms of the Cognitive-Discursive Linguistics] / A. P. Martynyuk – Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. – 196 c.
11. Batsevych F. S. Osnovy komunikativnoyi lingvistyky [Bases of Communicative Linguistics] : [pidruchnyk] / F. S. Batsevych. – K. : VTs "Akademiya", 2009. – 374 s.
12. Frolova I. E. Strategiya konfrontatsii v anglo-movnomu dyskursi [Confrontation Strategy in the English-Language Discourse] : [monografiya] / I. E. Frolova. – Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2009. – 344 s.
13. Issers O. S. Kommunikativnye strategii i taktiki russkoy rechi [Communicative Strategies and Russian Speech Tactics] / O. S. Issers. – [izd. 5-e]. – M. : LKI, 2008. – 288 s.
14. Deyk T. A. van. Yazyk. Poznanie. Kommunikatsiya [Language. Cognition. Communication] / Deyk T. A. van ; [per. s angl.]. – M. : Progress, 1989. – 312 c.
15. Chernyavskaya V. E. Programma politicheskoy partii kak persuazivnyy tekst [Political Party Program as the Persuasive Text] / V. E. Chernyavskaya, I. Yu. Loginova // *Izvestiya RGPU im. A. I. Gertsena* [Russian State Pedagogical A. I. Gertsen University]. – 2005. – № 11. – 77 s.
16. Yashenkova O. V. Osnovy teorii movnoyi komunikatsiyi [Bases of Language Communication Theory] : [navch. posib.] / O. V. Yashenkova. – K. : VTs "Akademiya", 2010. – 312 s.
17. Martynyuk A. P. Cognitive instruments of investigating communicative failures [Elektronnyy resurs] / A. P. Martynyuk // *Kognitsiya. Kommunikatsiya. Diskurs* [Cognition. Communication. Discourse] : [mezhd. elektr. sb. nauch. tr.]. – 2014. – № 8. – S. 51–62. – Rezhym dostupu : <https://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/vypusk-no8-2014/martynyuk-a-p>.
18. Chesnokov I. I. Mest kak emotsionalnyy povedencheskiy kontsept (opyt kognitivno-kommunikativnogo opisaniya v kontekste russkoy lingvokultury) [Revenge as the Emotional Behavioral Concept (the Experience of the Cognitive-Communicative Description in the Context of Russian Lingual Culture)] : avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni doktora filol. nauk : spets. 10.02.19 "Teoriya yazyka" / I. I. Chesnokov. – Volgograd, 2009. – 67 s.

19. Shevchenko I. S. Kontsepty komunikativnogo povedeniya i diskurs [Concepts of the Communicative Behavior and Discourse] / I. S. Shevchenko // Visnyk Kharkivskogo natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina. Ser. : Romano-germanska filologiya. Metodyka vykladannya inozemnykh mov [Kharkiv National V. N. Karazin University. Series : Roman-German Philology. Methodology of Teaching Foreign Languages]. – Kh. : KhNU imeni V. N. Karazina. – 2013. – № 1072. – S. 15–20.
20. The Free Dictionary [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.thefreedictionary.com/reproach>.
21. Oxford-American English dictionary [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/reproach>.
22. Macmillan Dictionary [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/reproach_6.
23. Longman Dictionary of Contemporary English [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.ldoceonline.com/dictionary/reproach_1.
24. Webster's Online Dictionary [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/reproach%5Bnoun%5D>.
25. Learner's Dictionary [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.learnersdictionary.com/definition/reproach>.
26. Collins Dictionaries [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/reproach>.
27. Cambridge Dictionary Online [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/reproach>.
28. Tlumachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy [Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://eslovyk.com/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%96%D1%80>
29. Tolkovyy slovar' Ushakova [Ushakov's Explanatory Dictionary] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1069302>.
30. Slovnyk ukrayinskoyi movy. Akademichnyy tlumachnyy slovnyk [The Ukrainian Language Dictionary. Academic Explanatory Dictionary] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://sum.in.ua/s/dokir>.
31. Publichnyy elektronnyy slovnyk ukrayinskoyi movy [Public Electronic Dictionary of the Ukrainian Language] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ukrlit.org/slovyk/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%96%D1%80>.
32. Gulieva D. O. Komunikatyvni namiry dyskursynoyi strategiyi neshkvalennia (na materialy anglomovnoho kinodyskursu) [Communicative Intentions of the Discursive Strategy of Disapproval (Based on the English Cinema Discourse)] / D. O. Gulieva // Studia methodologica : [nauk. almanakh]. – Ternopil, 2014. – 229 s.
33. Friends [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.angelfire.com/tv/chocgal/scripts.html>.

Матеріал надійшов до редакції 04.03. 2015 р.

Гулієва Д. А. Вербальна і невербальна реалізація комунікативної стратегії упрека (на матеріалах англоязычного кінодискурсу).

В статье представлены результаты анализа вербальной и невербальной реализации коммуникативной стратегии упрека в англоязычном кинодискурсе. Установлено, что коммуникативная стратегия упрека заключается в высказывании субъектом упрека негативной оценки по поводу факта совершения / не совершения объектом упрека определенного действия. Коммуникативный акт упрека характеризуется как очный, "ситуативно привязанный" акт, реализация которого требует присутствия объекта упрека, на которого направлена интенция говорящего-субъекта упрека. Упрек отличается значительной эмоциональностью, что отображается в невербальном коммуникативном поведении участников акта; чаще связан с этической оценкой поведения: субъект упрека стремится изменить ситуацию, заставить объекта скорректировать поведение в будущем.

Ключевые слова: коммуникативная стратегия, коммуникативный акт, коммуникативное намерение, упрек, вербальная / невербальная реализация намерения.

Gulieva D. O. The Verbal and Nonverbal Implementation of the Communicative Intention of Reproach (Based on the English Cinema Discourse).

The article analyzes the verbal and nonverbal implementation of the communicative strategy of reproach in the English cinema discourse. It is proved that the communicative strategy of reproach is realized as an issued by the subject of reproach negative assessment of the fact of realization / non-realization of a certain action by the object of reproach. Reproach is a highly situated communicative act requiring the presence of the object of reproach towards whom the intentional state of the speaker (the subject of reproach) is directed. Reproach is characterized by great emotionality which is displayed in the nonverbal communicative behavior of the participants of the act; more often it is associated with the ethical behavior assessment: the subject of reproach seeks to change the situation, make the object correct his/her behavior in future.

Key words: communicative strategy, communicative act, communicative intention, reproach, verbal/ nonverbal implementation of the intention.